

דף צח.

שני אחים תאומים גרים וכו' היתה הורתן

בקדושה לא חולצין ולא מייבמין אבל חייבין משום אשת אה וכו'.

[ד] בענין הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה, אי נאסרו משום קורבה, ומתי נעשו דינן כישראל לגמרי.

- א. בגמ' מבואר דאחים שנתגיירו אמם והיה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה דחייבין משום אשת אח מצד שאר האם, ומי'מ לית להו שאר האב לגבי יבום וחליצה כיון דליכא שאר מן האב, והגמ' מוכיח דאפילו בתאומים דודאי נולדו מאביהם מ"מ אין אב למצרי ואין להם קורבה של האב [ורש"י הוסיף דכונת הגמ' דאע"ג דבלידתן בקדושה ליכא דין כקטן שנולד מ"מ אכתי לית להו שאר האב כלל, ויתבאר זה בהמשך].
- ב. ודנו האחרונים בארוכה בגדר של לידתן בקדושה מ"ט נעשו קרובים. דהנה בכל גר אמרינן דכקטן שנולד דמי ואין לו שום קרובים, ועיין בלבוש שביאר הדבר היטב והם קילורין לעינים וז"ל אמרו חז"ל הדעת נותן שגר המתגייר ומקבל עליו עול התורה והמצוה ועול מלכות שמים ודאי נתערה עליו רוח ממרום רוח חדש רוח קדישא נשמתא חדתא, ונעשה איש אחר וכאילו נוצר ונולד בו ביום דמי וכל ימיו הראשונים הם כלא היו דאיש אחר הוא וכל קרוביו שהיו לו בגיותו אינן עוד קרוביו וכנכרים יחשבו לו לפיכך כל העריות שאסרה לנו התורה משום שאר בשר אינן אסורים עליו שאין לו שום קרובים ושאר בשר בעולם שהוא נוצר לבדו כאדם הראשון, עכ"ל.
- ג. ועפ"י יש לדון באשה מעוברת שנתגיירה, והרי הבן מתגייר עמה, ואי עובר ירך אמו פשיטא דהגירות חל גם עליו כירך האם, ואפילו אי לאו ירך אמו אמרינן לעיל (דף עח.) דמהני טבילת אמו דאינה חוצצת, ומבואר דהגירות חייל ביה ג"כ.
- ד. וכפשוטו כיון דהך עובר נתגייר עם אמו, א"כ כשנולד בקדושה אכתי הוי גר גמור דהא בתחילת יצירתו היה גוי ובאמצע העיבור נתגייר עם אמו. וא"כ בשני אחין שלידתן בקדושה [דהיינו דנתגיירו אמם כשהיתה מעוברת להם] צ"ע מ"ט נאסרו באיסורי קורבה זל"ז וחייבין משום אשת אח הא גם הם נתגיירו בהדי אמן ונימא עלייה גר שנתגייר כקטן שנולד דמי, ומה איכפת לן ד'נולדו בקדושה'.
- ה. עוד הקשו דלהרמב"ן (דף מז:) הקושיא ביתר שאת, דהקשה דאם נולד בן אע"ג דיש לו טבילה בהדי אמו אבל היכן יש הטבילה, וכתב דבדיעבד מהני מילה אחרי הטבילה [ויש ראשונים דחולקין דבכה"ג אין העובר צריך מילה כלל לגירותו עיין נמוק"י בשם הרא"ה]. ונמצא דלהרמב"ן גם בלידתו בקדושה אינו גר עד מילת גירות, וא"כ פשיטא שלא יהא לו קורבה מן האם.
- ו. יש לציין ב' דרכים איך ליישב כל הנ"ל. א] באחיעזר (ח"ב סי' כ"ט) כתב ליישב עפ"י רש"י בסנהדרין דענינא דקטן שנולד היינו דהוי כאילו נולד עכשיו בלי אב ואם, ולא משום דהוי בריה חדשה וכאילו היום נולד [דהיינו דלא כלבוש] ורק דע"י דנעשה ישראל אין לו קרובים ודמיא לקטן, אבל בציור דידן דנולד מאם ישראלית, אז כשיתגייר שוב יש לו קרובים.
- ז. [ב] בחי' הגר"ט (כתובות סי' כ"ח) תי' דבעצם ע"י שנולד מישראלית יש לו יחוס לאמו ויש לו שם 'ישראל', ורק דמחמת האב עדיין חסר לו קדושת ישראל, ולזה צריך גירות, ועכ"פ אין כאן חסרון של קטן שנולד. ויש שפ"י עוד על דרך זה.

אמר רבא הא דאמור רבנן אין אב למצרי לא תימא משום דשטופי בזמה דלא ידיע וכו' אפקורי אפקריה רחמנא לזרעיה דכתיב בשר חמורים...

[ב] בענין אין אב למצרי.

- א. בסוגיין מבואר דאין אב לגוי דרחמנא אפקריה לזרעיה כעין זרע סוסים, ולכן ליכא שום שאירות, ואפילו תאומים הותרו באשת אח מן האב משום דליכא שום קורבה להאב כלל. ויש ב' הערות גדולות בסוגיין:
- ב. תיפוק ליה משום דגר שנתגייר כקטן שנולד, ורש"י כבר נתקשה בזה ות"י דכיון דהיה לידתן בקדושה דיש להו שאר מן האם על כרחך דבכה"ג אינו כקטן שנולד. אולם קשה דהרי ההריון מאביהם היה כשהיו עכו"ם, ורק באמצע העיבור נתגיירו כשנתגיירה אמם המעוברת, וא"כ כלפי האב נימא דקטן שנולד דמי.
- ג. ולכן מצינו בתוס' בכורות (דף מו.) שכתבו דאה"י ויש כאן עוד טעם משום קטן שנולד ודלא כרש"י, והא דהוצרכו דרחמנא אפקריה לזרעיה הוא להתירן אפילו מדרבנן [וע"ש בבכורות דנחלקו רש"י ותוס' לשיטתן].

ד. וליישב שיטת רש"י עיין בח"י ר' שמואל (כתובות ס"י י"א) שכתב לחדש דאפילו אי חל 'חלות' גירות נפרדת על העובר במעי אמו, היינו משום דהוי דבר נפרד, אבל למעשה אינו מענינא שיתגייר בעצמו דאינו שם 'אדם בפני' עדיין וודאי גירותו הוא אגב אמו ובגירות כזה דלא נתגייר בעצמו כלל אלא ע"י האם לא אמרינן כקטן שנולד נוצי'.

ג] בענין מתי אמרינן דאין אב למצרי, והסתירה לזה מסוגיות אחרות [דיש ירושה מהאב בעכו"ם ויחוס וכו'].

- א. בסוגיין מבואר דאין אב לגוי דרחמנא אפקריה לזרעיה כדכתיב וזרמת סוסים זרמתם דהוי כזרע בהמה.
 ה. ותמה הרמב"ן הא מפורש לעיל (דף סב.) דיש יחוס לעכו"ם דלכן כתיב בלאדן בן בלאדן, [ולכן אמרו שם דגוי קיים פריה ורביה], וכן מצינו דעכו"ם יורש את אביו דבר תורה. ותי' הרמב"ן דהתם הוי גזה"כ דירוש.
 ו. וצ"ב אכתי מנלן דיש לו יחוס, ובח"י ר' שמואל ביאר כוונתו דרק שאירות וקורבה הופקע ע"י דרחמנא אפקריה לזרעיה, אבל עצם היחוס דהבן מתייחס אחר האב אינו פקע ע"י דאפקריה דלמעשה ממנו הם.
 ז. בקובץ הערות (ס"י נ"א סק"ג) כתב לתרץ דכאן דנין כשאשתו נתגיירה דאז אמרינן דלגבי ישראל אפקריה רחמנא לזרעיה, אבל נכרי הבא על הנכרית שפיר יש להו יחס לכל הדינים. אולם העיר דברמב"ן מבואר דגם בנכרי ונכרית אפקריה לזרעיה. [ועוד הקשה איך נאסר אשת האב לבני נח לר"ע הא אפקריה לזרעיה דאב, ותי' דהוי גזה"כ].

ת"ש גר שהיה לידתו בקדושה והורתו שלא בקדושה יש לו שאר האם ואין לו שאר האב כיצד נשא אחותו מן האם יוציא מן האב יקיים וכו'.

ד] ביאור ענין איסור עריות בגרים, ומתי נאסרו, ומ"ט נאסרו.

- א. הנה מדברי רש"י ותוס' יוצא ג' טעמים חלוקין בהא דגר הנ"ל נאסר בקרובי האם:
 ב. א. רש"י פ"י דגזרו בגר שלידתו בקדושה שלא ישא אחותו גיורת [שנולדה מקודם לו והיתה הורתה ולידתה שלא בקדושה] גזירה שמא ישא אחותו שנולדה אחריו דהיא איכא כרת דלידת שניהם בקדושה.
 ג. ודייקו התוס' דלפי רש"י אם הגר היה הורתו ולידתו שלא בקדושה יהא מותר באחותו מאמו דל"ש גזירה הנ"ל שמא ישא אחותו שיש בה כרת דהא אין לו שום ערוה של כרת והקשו ע"ז, [מבני יודן ואמתא וגם בשאר דוכתי דגם גרים גמורים אסורין בעריות דגרים מדרבנן, ולכן פ"י באופ"א כמו שיתבאר].
 ד. ב. תוס': פ"י דטעם האיסור הוא דלמא אתי אתי לאחלופי בישראל. ופ"י הא דנקט דוקא בצירור כזה של לידתו בקדושה.
 ה. ג. תוס' בשם ריב"א וה"ר חיים דטעם האיסור עריות בגרים שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה, ועל כן הכל תלוי אם היה הך ערוה אסור עליו בגויות. ובמהרש"א העיר דהך פירוש הוא דלא כתוס' שפ"י משום אחלופי.
 ו. ובעיקר הנך ב' טעמים דמצינו בסוגיין (דף צז:) דהאיסור משום אחלופי כמו שאמרו לעיל לגבי אשת אח מן האם וכן בדף כב. הוזכר טעם זה, ולאידך גיסא הוזכר טעם דשמא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה, וכן מוכח הך טעם בסנהדרין, ובתוס' דף כב. כתבו דלפעמים שייך רק אחלופי ולפעמים שייך רק שמא יאמרו, ע"ש.

ה] תנן חמש נשים שנתערבו ולדותיהן וכו'. בענין באיזה אופן עדיף ביבום של ספיקות.

- א. תנן דכל אחד מייבם אחת מן היבמות ובגמ' פ"י הטעם דאם כל אחד עושה יבום אחת דלמא מתרמיא ליה דידיה, אבל אם חד מייבם כולם בודאי לא יתקיים יבום אצל כולם [אע"ג דיש מעלה כשאחד מייבם כולם דיש ודאי יבום, מ"מ זה עדיף].
 ב. וביש"ש כתב דכל זה בחמשה אחים, אבל בשני אחים עדיף שאחד ייבם שתיהם דיתקיים בזה מצות יבום בודאי.
 ג. ובערל"ג ביאר דבחמשה אחים א"א שאחד ייבם את כולם דלעיל (דף מד.) אמרינן דלא ייבם טפי מד' כי היכי דנמטייה עונה בחודש, וכיון דבלא"ה לא יהא ודאי אז עדיף שכולן מייבם, אבל כשיש פחות מחמשה עדיף שאחד מייבם כולם.
 ד. הנה ידוע הויכוח בין האדמו"ר מראדזין והבית הלוי לגבי ספק דאורייתא לחומרא, דהאדמו"ר טען להבית הלוי שיש לו ללבוש תכלת מספק דספק דאורייתא לחומרא, והשיב לו הבה"ל דלא אמרינן ספק דאורייתא לחומרא אלא כשע"י קיומו הוא בודאי קיים המצוה, אבל היכי דגם אחר עשיית המצוה הוא נשאר בספק ליכא דין ספק דאורייתא לחומרא.
 ה. וכפשוטו יש להוכיח דלא כזה מכאן, דחזינן דיש לכל האחין לייבם מספק דלמא יתקיים מצות יבום, אע"ג דגם אח"כ אינן יודעין אם יתקיימו מצות יבום. וחפשי בספר עין התכלת (להאדמו"ר) ושפיר הוכיח כדבריו מסוגיין. והוסיף דאפילו להיש"ש והעל"ג הוי ראייה דהם דנין דיש עדיפות של קיום מצוה בודאי יותר מהנך ספיקות, אבל אי ל"ש שיהא ודאי אז לכוי"ע יש לקיים המצוה מספק אע"ג דלא יהא נודע אחר העשייה שודאי קיימו המצוה. ויל"ע מה יענה הבה"ל.